

TÜRKİYE'DE SPORCU SENDİKALARININ HUKUKİ OLARAK KURULABİLİRLİĞİ, SENDİKALAŞMANIN SPORCU VE SPORDA DOĞURABİLECEĞİ SONUÇLAR

Sema ALAY *

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, sendika ve sendikaların işlevlerini çalışanlar açısından ortaya koymak, sendikalaşmanın şu anki yasal çerçevede sporda gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunu irdelenmek ve sporcuların sendikalaşmasının sporculara ve Türk Sporuna olabilecek katkılarını olumlu ve olumsuz yönleri ile tartışmaktır. Bu araştırma, sendika ve sendikalaşma ile ilgili akademik araştırmaların ve hukuk literatürünün taranması ile ortaya çıkartılmış bir derleme çalışmasıdır.

Sendikalaşmak, diğer ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de sporculara ve spora olumlu yönde katkılar yapabilecektir. Sporcuların sendikalaşmaları ile spor işçilerinin sosyal ve ekonomik haklarını savunabilmeleri dolayısı ile sporun kurumsallaşması, kalitenin artırılması, yaygınlaşması, spor pazarının büyümesi ve spor ürününün pazarlamasının kolaylaşması, sporcuların geleceklerini temin altına alabilmeleri, spor işverenleri ve işçileri arasındaki mücadelenin daha demokratik hale gelmesi ve spor kültürünün oluşturulması, seyirci katılımının artması, sporun televizyonda izlenme oranının yükselmesi, sponsor sayılarının artması, ve son noktada sporun popüleritesi ve ekonomik gücünün ortaya çıkması sağlanabilecektir.

Ülkemizde sporcu sendikasının kurulması yasal olarak mümkün olmasına karşın, günümüzde spor pazarında işveren ve işçi konumunda olan spor kulüpleri ve sporcular, sendikal haklar içerisinde yer alan pek çok haktan ve zorunluluklardan uzak olarak üretimlerine devam etmektedir. Ülkemizde sporcuların ve sporun yaşadığı sıkıntılar ve yurt dışı sporcu sendikalaşmaları uygulamaları/kazanımları göz önüne alındığında, sporcuların ülkemizde sendikalaşmaları hem yönetimsel, hem de spor pazarının kaliteyi ve rekabeti yakalayabilmesi için bir zorunluluktur.

Anahtar kelimeler: Sporcu, sendikalaşma ve sendikalaşmanın getirileri.

Geliş tarihi: 15.01.2007; Yayına kabul tarihi: 14.11.2007

* Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, ANKARA

THE UNIONIZATION OF SPORTSMEN IN TURKEY: THE LEGAL ASPECTS OF UNIONIZATION OF SPORTSMEN AND ITS OUTCOMES FOR SPORTSMEN AND SPORT

ABSTRACT

The aims of this study were to put forward the union and its functions with respect to employees, to examine whether unionization comes true or not for sportsman in Turkish legal environment and, lastly discuss the possible positive and negative contributions of player unionization to players and Turkish sport. This study was conducted by reviewing the academic literature on unionization and, the rules and regulations related to unionization.

Unionization of sportsmen, as it is other countries, can make positive contributions to sportsmen and sport itself. Defend of social and economic rights of sport workers, institutionalization of sport, increase in the quality of sport and increase in the spreading of sport, enlargement in sport market, facilitation of marketing sport products, making safe the future of sportsmen, constitution of sport culture by making the relations of sportsmen and employer struggle more democratic, increasing the number of sport spectators, causing to rise the ratio of tv ratings, increase in the number of sponsors sponsored to sport, and at the end bringing to light the economic power and popularity of sport can be possible by the unionization of sportsmen.

Although unionization of sportsmen in Turkish legal environment is possible, sport clubs and sportsmen are continuing to live without so many rights and obligations. When the existing problems in sport, problems of sportsmen, and the unionization applications/gaining in other countries are taken into consideration, unionization of sportsmen is an obligation both for a managerial quality and for reaching a qualified sport market in Turkey.

Key Words: Sportsman, unionization, and outcomes of unionization.

GİRİŞ

Hukuksal manada, hem işverenlerin hem de işçilerin çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişilikler olarak nitelendirilen sendikalar, kapitalizmin yoğun olarak yaşandığı 18. YY' da işçilerin bir araya gelerek kurdukları örgütlenmelerle başlamıştır.

Sendikalar üyelerinin çalışma ilişkilerinde çıkarlarını koruma ve geliştirme görevini sürdürürken, ülkenin geleceği, ekonomik, toplumsal ve siyasal alana ilişkin demokratik istemler yönünde de eylemler ve etkinlikler gerçekleştirmeye çalışırlar ya da gerçekleştirilen etkinliklere katılmaktadırlar⁽²⁾. Ülkemizde çeşitli iş kolları adı altında pek çok kişi sendikalı olarak iş hayatını sürdürürken, sporcuların bir sendikaya sahip olmamaları spor yönetiminde dikkati çeken bir konudur. Buradan hareketle bu araştırmanın amacı, sendika ve sendikanın işlevlerini çalışanlar açısından ortaya koymak, sendikalaşmanın şu anki yasal çerçevede sporda gerçekleşip gerçekleşemeyeceği konusunu irdelemek ve sporcuların sendikalaşmasının sporculara ve Türk Sporu'na olabilecek katkılarını olumlu ve olumsuz yönleri ile tartışmaktır.

Sendika ve sendikanın işlevleri nelerdir?

İşçilerin veya işverenlerin çalışma ilişkilerinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için meydana getirdikleri tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar sendika olarak nitelendirilmektedir⁽¹⁹⁾.

Sendikal hareket kapitalizmin gelişmesine koşut olarak gelişmiştir. Kendi emeği ile geçinenlerin örgütlenme çabaları kapitalist toplumun tam olgunlaşmadığı dönemlere kadar uzanmaktadır. Dünya'da kapitalizmin ilk ve en hızlı geliştiği ülke olan İngiltere'de 18. Yüzyılda ilk emekçi örgütlenmeleri başlamış, bu ilk örgütlenmeler; dayanışma dernekleri, yardımlaşma sandıkları biçiminde oluşturulan emekçi birlikleri olarak gerçekleşmiştir. O günlerde doğmakta olan işçi sınıfının yaşama ve çalışma koşulları çok ağır, günlük çalışma süresi 14-16 saat idi ve hatta bu çalışma süresi kimi zaman 18 saate kadar çıkıyordu. İş güvenliği yoktu. İş kazaları, meslek hastalıkları çok yaygındı. Çalışanların makineleri kullanmaları için özel bir yeteneği olması gerekmiyordu. Bu nedenle çok sayıda kadın, çocuk ve işçi kötü koşullarda ve çok az ücret alarak çalışıyorlardı. Bu ilk örgütlenmeler işçilerin örgütlenme ve dayanışma bilincini geliştirdi. Ancak işçilerin örgütlenmeleri giderek kapitalistlerin önlem almasını getirdi. Kapitalistlerin siyasal iktidarları, işçilerin örgütlenmelerini engellemek için yasalar çıkarmışlardır⁽²⁰⁾.

1791'de Fransa'da, 1799'da İngiltere'de işçilerin birlik kurmalarını engelleyen yasalar oluşturulmuş, uzun mücadeleler sonucu işçiler bu yasakların kaldırılmasını sağlayabilmişlerdir. 1824 yılında İngiltere'de, 1884 yılında da Fransa'da sendikalar yasal olarak tanınmıştır. Makine ile üretimin yaygınlaşması işsiz kitlenin oluşmasını doğurmuştur. Topraktan koparak kente gelen köylüler de bu işsiz kitleye katılınca, işsizler ordusu sürekli büyümüştür. Ağır çalışma ve yaşama koşullarına karşı çözüm yolu ararken kapitalistleri zorlamanın gerekli olduğunu kavrayan işçiler, üretimin en önemli unsurunun kendilerinin olduğunu görmüşlerdir. İşte bu aşamada işçiler "grev" denen eylem biçimini bulmuşlardır. Ücretleri artırmak, insanca yaşama koşullarına kavuşmak için topluca işi durdurarak, işverenleri istemlerini kabul ettirmeye zorlamışlardır⁽²¹⁾.

Sendikal hareketin aktörleri ve eylemleri dolayısı ile, sendikalar genellikle işçi sınıfının "ekonomik örgütleri" olarak tanımlanmaktadır. Siyasal düşüncesi, dinsel inancı, dünya görüşü, ırkı, cinsiyeti ve ulusu ne olursa olsun tüm işçilerin ekonomik ve toplumsal çıkarları aynıdır. İşçiler, sendikal örgütlerde bu ortak çıkarlar etrafında birleşirler. Çeşitli görüşlerdeki işçilerin sendikal örgütlerde bir araya gelmelerinin çoğu zaman öncelikli nedeni; daha iyi yaşama ve çalışma koşulları elde etme isteğidir. Sendikalar imzaladıkları toplu sözleşmelerle işyerinde ya da işletmede çalışma koşullarını iyileştirmeyi amaçlarken, yaşama standartlarının yükseltilmesini ve sendikal güvencelerin geliştirilmesini de amaçlarlar. Bunlara bağlı olarak sendikalar toplu sözleşmelerle;

-Satın alma gücünün korunması ve geliştirilmesi için ücretlerin ve parasal sosyal ödemelerin artırılmasını,

-Çalışma süresinin, ücretlerden herhangi bir azalma olmaksızın kısaltılmasını,

- İş ve sendikal güvencelerin geliştirilmesini,
- Çalışma koşullarının iyileştirilmesini ve iş güvenliğinin sağlanmasını,
- Kıdem haklarının korunmasını ve geliştirilmesini,
- İşyeri ya da işletmenin sosyal ve kültürel olanaklarının artırılması yönünde düzenlenmesini,
- Sendikal etkinlik ve güvencelerin işyerinde oluşturulan kurullar aracılığı ile genişletilmesini,
- Çalışma koşullarının ve çalışma ilişkilerinin demokratikleştirilmesini, içeren düzenlemeleri yaşama geçirmeyi amaçlarlar.

Tüm bunların yanında sendikalar; üyelerinin çıkarlarını koruma ve geliştirme görevini sürdürürken; ülkenin geleceği, ekonomik, toplumsal ve siyasal alana ilişkin demokratik istemler yönünde de eylemler ve etkinlikler gerçekleştirmeye çalışırlar ya da gerçekleştirilen etkinliklere katılırlar⁽²⁾.

Sendikalaşmanın hukuki dayanağı nedir?

Günümüzde, hem işverenler hem de işçiler için sendikal haklar, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca 2821 sayılı Sendikalar Kanunu'na göre⁽¹⁹⁾, düzenlenmektedir. Ayrıca, 1982 Anayasasının 51. maddesinde sendikal haklarla ilgili hükme göre işçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler⁽¹¹⁾.

2821 sayılı kanunun 3. maddesi incelendiğinde işçi sendikalarının bir işkolunda ve Türkiye çapında faaliyette bulunmak üzere, işkolundaki işçiler tarafından kurulabileceği hükmü ile örgütlenme hakkı tanınmış iken, meslek esasına göre sendika kurmak yasaklanmıştır. 2821 sayılı kanunun "Sendika üyeliğinin şartları" başlıklı 20. maddesine göre on altı yaşını doldurmuş olup da bu kanuna göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilirler. Sendikalar Kanunu'na göre kimlerin işçi sayılacağı da 2. madde de düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bir hizmet akdine dayanarak çalışanlar işçi sayılmaktadır.

Sporla sendikalaşma uygulamaları ve Türkiye

Sporun pek çok sosyal ve insani değerini yaşatılmasında ülkeler sınırlarını aşan bir olgu olması ve amatörlükten profesyonelliğe geçmiş olan spor sektörünün bugünkü durumu göz önüne alındığında, kapitalist sistemin getirisi olarak karşımıza çıkan "paranın her şeyin önüne geçmesi" durumu, sporun asli aktörleri olan sporcuların sendikalaşmalarını kaçınılmaz kılmaktadır.

Spor örgütleri, yani işverenler, yapılanmaları gereği geçmişe göre daha fazla kurumsallaşmalarına karşın, emekleri ile iş üreten işçiler kategorisinde yer alan ve spor endüstrisine sunulan her türlü ürünün üretilmesinde temel teşkil eden sporcuların bir kuruluşa sahip olmadığı göze çarpan bir durumdur.

Spor dallarında ve sporcular arasında birlikler, sendikalar uygulamalarının örnekleri dünyada bulunmaktadır. 150 yıllık bir geçmişe sahip ve Amerika'da gelişmiş olan Baseball'da ilk birlik ve sendikaların oluşturulduğu bilinmektedir⁽⁶⁾. 1858 yılında işverenler açısından değerlendirildiğinde, ilk Baseball Ligi (birliği) oluşturulmuş, 1 yıl sonra 1859'da da Ulusal Baseball Oyuncuları Birliği (NBPA) kurulmuştur⁽⁴⁾. 1890 yılında ise, Monte Ward adlı bir Baseball oyuncusu liderliğinde Baseball'da ilk "Oyuncu Sendikası" kurulmuştur⁽⁶⁾ fakat, bu kuruluş 1960'a kadar önemli işler başaramamıştır. 1950 ortalarında MLB olarak adlandırılan Baseball liginde işçi (oyuncu) hareketi başlamıştır. Sendika, 1972'den sonra oyuncuların grev ve işverenlerin lokavtlarının gerçekleştiği bir süreç yaşamıştır, hatta 1972, 1981, 1985 ve 1994'te maçların ertelenmesi ve iptali gerçekleşirken, 1990'da antrenmanlar iptal edilmiştir. Bu tarihe kadar, oyuncu sendikası her türlü işçi uyuşmazlığından başarı ile çıkmıştır⁽¹⁸⁾.

1863'te Londra'dan ilk olarak kuralları tartışılarak o günkü kuralları ortaya konulan ve 1872'de İngiltere ve İskoçya arasında oynan ilk uluslararası müsabakayla profesyonelleşmenin doğduğu futbolda birleşme ve sendikalaşmalar açısından yine süreç eskilere dayanmaktadır⁽⁹⁾. Amerika'da ise ilk örgütlü profesyonel Amerikan Futbolu ligi olan NFL 1920'de kurulmuş, 1970'de de ikinci bir lig olarak AFL kurulmuş, her iki lig 1970 yılında birleşmişlerdir. İşveren konumundaki bu birliklerin amacı, bireysel takımları ve bu takımların sahiplerini bir araya getirmek, toplu olarak bir güç oluşturmak fakat sahada birer işletmeci olarak davranabilmeyi sağlamaktır⁽¹⁴⁾. İşverenler açısından durum bu iken, işçiler konumundaki emek harcayarak üretimde bulunan oyuncular da 1956 yılında bir araya gelerek Ulusal Futbol Ligi Oyuncu Sendikası'nı kurarak, işverenler olan takım/kulüp sahipleri ile pazarlığa gitmeyi planlamışlardır. Aynı yıl oyuncu sendikası, Amerikan Ulusal İşçi İlişkileri Kurulunca tanınmıştır. Sendikal haklar çerçevesinde, oyuncular çeşitli yürüyüşler, grevler ve pazarlıklar gerçekleştirmişlerdir. 1974 yılında oyuncu bedelleri konusunda sendika ve lig arasındaki pazarlıklarda sporcular önemli kazanımlar elde etmiştir⁽¹⁴⁾.

Basketbolda da durum birleşme ve sendikalaşma açısından benzerlik göstermektedir. İşverenler olan basketbol kulüplerinin bir araya gelerek NBA'in kurulması ile, sporcular da kurumsallaşma çabasına girmişler ve 1950'li yıllarda basketbol oyuncuları, NBA Oyuncu Sendikasını kurmuşlardır. Bu sendika, NBA' de takımı olan işverenlere karşı hiçbir şekilde grevde bulunmamıştır⁽¹⁷⁾.

Spor dallarındaki işverenlerin birleşmeleri, yani kurumsallaşmaları ve sporcuların da buna karşın kurumsallaşma uygulamaları gösteriyor ki, işveren ve işçi konumundaki bireylerin birbirleri ile olan mücadelelerinde kendilerini korumak, para ve sosyal hakların korunması asıl amaç olmuştur⁽¹⁵⁾. Geçmişte verilen mücadeleler, günümüzün popüler ve çekici olan spor dallarının kendini geliştirmesini sağlamış, hem oyunun pazarlamasında hem de sporcuların kendi geleceklerini temin altına alabilmelerinde kolaylıklar ve kalite getirmiştir.

Ülkemizde dernek, kulüp ve şirketleşme uygulamalarının yer aldığı günümüzde, Türkiye 1. Futbol Ligi 1959 yılında kurulmuştur ve böylece işverenler bir araya gelmişlerdir. Bu tarihten önce de, ülkemizde takip edilen en popüler spor olarak nitelendirilen futbol oynanmakta idi. 1903 yılında kurulan ilk lig, yani İstanbul Futbol Ligi'ne, 1905 yılında kurulan ilk Türk kulübü Galatasaray ve daha sonra da Fenerbahçe ve Beşiktaş kulüplerinin de kurulup katılması ile Türk futbolunda gerçek Türk futbolcuların ve Türk takımların dönemi başlamıştır. Ülkemizde futbolda kulüpleşme ve lig çok önceden gerçekleşmesine karşın, sporcuların bir araya gelerek sendikalaşmaları olmamış, ancak sendikalaşma girişimleri olmuştur. Futbol sektöründe sendikalaşma hareketinin temeli 1970'lere dayanmaktadır. İlk adım, Galatasaray takımında forma giyen Metin Kurt'un 'idman boykotu' ile başlamıştır. Boykotu organize ettiği gerekçesiyle takımdan gönderilen ve spor ortamından uzaklaştırılan Kurt'un sendikalaşma çabaları 12 Eylül ihtilaline kadar sürmüştür. Ancak bu girişim sonuçsuz kalmıştır⁽⁷⁾.

Spor işverenlerinde yaşanan kurumsallaşmaya karşılık, bunların çalışanları olan sporcuların yeterince korumaya sahip olmadığı, işverenler karşısında çok az sayıda pazarlık gücü olan popüler sporcular hariç, pazarlığın çalışanlar aleyhine işlediği bilinen bir gerçektir. Pazarlık gücünü artırmak ve geleceği güvence altına almak, işverenler (kulüpler) tarafından dayatılan şartlara doğrudan "evet" dememek, pazarda yer alan oyuncular arasındaki gelir adaletsizliklerini çözebilmek, üretilen ürünün kalitesini artırmak için, sporcuların bir araya gelerek "hukuksal güç birliği", yani sendikalaşmaları günümüz ekonomik koşullarında kaçınılmazdır.

Türkiye'de sporcuların sendikalaşmaları hukuksal olarak mümkün müdür?

2821 sayılı Sendikalar Kanununun "Sendika üyeliğinin şartları" başlıklı 20. maddesine göre on altı yaşını doldurmuş olup da bu kanuna göre işçi sayılanlar, işçi sendikalarına üye olabilirler. Sendikalar Kanunu'na göre kimlerin işçi sayılacağı da 2. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bir hizmet akdine dayanarak çalışanlar işçi sayılırlar⁽¹⁹⁾.

Ancak, sporcular, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesinin (g) fıkrası gereğince kanun kapsamı dışında bırakılmıştır, yani İş Kanunu hükümleri sporcular hakkında uygulanmamaktadır⁽¹²⁾. İş kanunu kapsamına alınmayan sporcular Borçlar kanunu kapsamında iş ilişkilerini düzenlemekte ve haklarını bu kanun çerçevesinde korumaktadırlar. Borçlar Kanunu'nun 313'üncü maddesine göre "Hizmet akdi, bir mukaveledir ki onunla işçi, muayyen veya gayri muayyen bir zamanda hizmet görmeği ve iş sahibi dahi ona bir ücret vermeği taahhüt eder"⁽⁶⁾. Bu hüküm dikkate alındığında ücret karşılığı çalışan sporcular hizmet akdine sahiptirler. Sporcu çalıştıran gerçek veya tüzel kişi ve tüzel kişiliği olmayan kamu kuruluşlarına işveren, çalışanlara da işçi denilebilir.

Sporcuların sendikal hakları değerlendirilirken amatör ve profesyonel ayrımının yapılması gerekmektedir. Ücret almayan amatör sporcuları hizmet akdi ile çalışan işçi olarak değerlendirmek mevcut mevzuat gereğince mümkün değildir. Bu nedenle amatör sporcuların sendika üyeliği hukuken söz konusu değildir.

Sporcuların sendikalaşmasında işkolunun esas olması, işkolu tartışmalarını gündeme getirmektedir. Bu konuda yapılan tartışmalarda sporcuların "Konaklama ve Eğlence İşkolu" veya "Genel İşkolu"nda örgütlenebilecekleri yer almaktadır. Sendikalar Kanunu'nun 60. maddesinde işkolları düzenlenmiş ve işyerlerinde yürütülen işlerin hangi işkoluna gireceğine ilişkin karar verme yetkisi 4. madde ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na verilmiştir. Bakanlığın kararına karşılık ilgili tarafların itiraz hakları vardır ve itiraz olmadığı takdirde karar kesinleşir.

Sportif faaliyetlerin yürütüldüğü kulüp, dernek ve şirketlerin yürüttüğü işlerin hangi işkoluna girdiğine ilişkin bir sendika tarafından tespit talebinde bulunulmuş ve Bakanlık bu konu ile ilgili araştırmayı yaparak, tartışmaları sona erdirecek bir kararı açıklamıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 02/05/2002 tarih ve 2002/7 sayılı kararı ile Beşiktaş Jimnastik Kulübü Derneği, Galatasaray Spor Kulübü Derneği, Fenerbahçe Spor Kulübü Derneği işyerlerinin 25'nolu "Konaklama ve Eğlence Yerleri" işkolunda yer aldığı tespit edilmiştir. Söz konusu kararda bu tespitin gerekçeleri şöyle açıklanmıştır: "Çeşitli yaş gruplarında sporcu yetiştirmek, amatör ve profesyonel sportif faaliyetleri yürütmek ve yurtiçi ve yurt dışı müsabakalar yapmak, dernek üyelerinin sosyal, kültürel ve sportif ihtiyaçlarını karşılamak, Dernekler Kanunu ve diğer mevzuata uygun olarak mal edinmek, sportif faaliyetler için tesisler kurmak, kiralamak, derneğe gelir temin etmek amacı ile öngörülen ticari faaliyetlerde bulunmak veya katılmak olduğu her üç işyerinin de spor kulübü olduğu, sportif faaliyetlerde bulunulduğu, bu nedenle işyerlerinde yapılan işlerin 25 sıra numaralı 'Konaklama ve Eğlence Yerleri' işkolunda yer alması gerektiği tespit edilmiştir." İş Kolları Tüzüğü'nün, işkollarına giren işler bölümünde açık ve kapalı spor yerlerinde yürütülen işlerin 25 nolu işkolu kapsamında sayıldığını ve Bakanlığın isabetli tespiti esas alındığında spor kulübü, dernek ve şirketler tarafında yürütülen sportif faaliyetler 25 nolu Konaklama ve Eğlence işkoluna girmektedir.

Özetle ifade etmek gerekirse, sporcular Borçlar Kanunu'nun hizmet akdi hükümlerine göre işçidirler, 16 yaşını doldurmuş ve bir iş akdine sahip sporcular, sendikaya üye olabilirler, "Konaklama ve Eğlence İş Kolu" adı altında sendika kurabilirler. Sporcuların sendikal hakları yasa, anayasa ve uluslararası sözleşmelerce teminat altındadır.

Türkiye'de sporcuların sendikalaşmalarının, sporcuya ve Türk Sporuna olabilecek olumlu ve olumsuz sonuçları

Türkiye'de sporcuların sendikalaşmaları hukuksal olarak mümkün olmasına karşın neden sendikalaşmadıkları merak konusudur. Sporcuların Türkiye'de sendikalaşmaları konusunda bilimsel araştırmaların olmamasından dolayı, konunun tartışılmasında birkaç köşe yazarının yazıları, sendika başkanları ve spor alanında hizmet veren yöneticilerin medyaya vermiş olduğu demeçlerden ve uluslararası uygulamaların sonuçlarından faydalanılacaktır.

Ülkemizdeki sportif faaliyetler değerlendirildiğinde başta futbol olmak üzere sektörün hızla büyüdüğü ve sporun sadece amatör bir uğraş olmaktan çıkarak, endüstrileştiği görülmektedir.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasındaki Ağustos 2006 verilerine göre, Futbol federasyonu sporcu sayıları hariç, geriye kalan 50 federasyonun toplam lisanslı sporcu sayısı 1.046.396, Türkiye geneli toplam kulüp sayısı ise 7.230 (askeri, ihtisas, müessese, okul, spor kulübü sınıflandırması kapsamında)'dur⁽⁴⁾. Futbol'da ise Türkiye genelinde 79.202 profesyonel lisanslı futbolcu bulunmaktadır⁽⁴⁾. Yukarıda verilen sporcu sayıları ve kulüp sayıları dikkate alındığında, spor sektöründe çalışan emekçilerin sayısı azımsanamaz durumdadır.

Yıldız sporcular hariç, geriye kalan yüzlerce sporcu kulüplerin emirlerine ve isteklerine riayet ederek işlerini yapmak, sportif hayatlarını devam etmek zorunda kalmaktadırlar. Kulübüne karşı hakkını arayamayan, sesini çıkartamayan spor emekçileri, sendikalaşma vasıtası ile yaşamış oldukları çalışma koşullarının düzeltilmesi, emeklerinin karşılığı olan ücretlerini zamanında ve tam olarak alabilmeleri, kulüplerle daha rahat pazarlık edebilmelerini sağlayacaktır. Şu an kulüplerce ve menajerler vasıtasıyla yürütülen ücret görüşmeleri, dinlenme, hastalık, tazminat, ceza ve emeklilik gibi pek çok konudaki haklar, sendikalaşma ve toplu pazarlıklarla sağlanabilir⁽¹⁰⁾. Vatan gazetesi yazarlarından Yiğiter Uluğ⁽²⁰⁾ yaşanan pek çok karmaşık sorunu ve çarpıklığı ortadan kaldırmak için sporcuların sendikalaşmalarına işaret etmekte ve sendikalaşmaya asil ihtiyaç duyanların kötü şartlarda, sigortasız ve sözleşme şartları yerine getirilmeyen daha alt liglerde oynayan sporcuların olduğunu belirtmektedir. Cumhuriyet gazetesinden Abdülkadir Yücelman⁽²¹⁾ da, sporcuların sendikalaşmalarının spor endüstrisinde çok şeyi değiştireceğini belirtmektedir. Ayrıca, sporcuların bir araya gelerek örgütlenmesi, yani sendikalaşmaları, ülkemizin spordaki en önemli sorunlarından biri olan sporda örgütlenme için de açılımlar sağlayabilir⁽¹³⁾. Örgütlü olmaksızın, spor işverenleri ve işçileri arasındaki mücadelenin, daha demokratik ve spor kültürünün oluşturulmasında daha etkin olabilmeyi sağlayacaktır. Böylelikle sportif başarıların devamlılığı uzun soluklu olabilecek, dolayısı ile de sporun bir ürün olarak sunulmasında spor pazarı büyüyecek ve kalite artacaktır.

Sendikalaşmak, diğer ülkelerde olduğu gibi, spora olumlu yönde katkılar yapabilecektir. Örneğin, NBAPA sendika sporcularının verdiği mücadele basketbol sporuna önemli katkılarda bulunmuştur. NBA sporcularının sendikası, NBA, taraftar desteği ve de medyanın desteği ile, basketbolde düşük sayıda olan seyirci katılımı artırmış, bu sporun televizyonda izlenme oranını yükselmiş, ligdeki sponsor sayıları artmış, ve son noktada basketbolun popülaritesi ve ekonomik gücü ortaya çıkmıştır⁽⁹⁾. Özellikle NBA ve NBA sporcu sendikasının sıkı mücadelesi, oyun kalitesi, pazar payı, spor tüketimi, sporcuların hak ve özgürlükleri konusunda kazanımlar sağlamıştır⁽¹⁶⁾.

Sporcuların sendikalaşmaları ile işveren ve çalışan arasındaki karşılıklı hakların mücadelesi, çekişmeli ve sıkıntılı bir süreci de beraberinde getirmektedir. Örneğin, Cimini ve Muhl (1995)⁽⁸⁾'un yaptığı bir araştırmaya göre, hakların elde edilmesi sürecinde sporun kendisi, sporcular ve spor tüketicileri emek sektöründeki kaos, çatışma ve uyuşmazlıkların kurbanları olmaktadır. Sporcuların sendikalaşmalarında en büyük sorun, sendika kurulduktan sonra işveren konumundaki örgütlerin sendikayı tanımaması baş çeken bir durumdur. Sendika-işveren ilişkilerinde

pazarlık masasında sorunlar çıkmaza girdiğinde, ortaya çıkan durumlar; "anlaşmaya varabilmek için üçüncü bir ekip yardımı ile gönül alma veya arabuluculuk girişimleri", "çalışanların üretimi reddetmesi ile ortaya çıkan grev", "işverenin, çalışanların üretimi reddetmesi durumunda lokavt kararı alması", ve en son olarak da "yargı süreci"dir⁽¹⁶⁾. Toplu pazarlık sürecinde gelişebilecek muhtemel grev ve lokavt süreci sporculara ve sporun kendisine zararlar verebilmektedir. Bir grev esnasında, üretim durmakta, yani maçlar, antrenmanlar ertelenebilmekte, iptal edilmekte hatta lig bile iptal edilmekte, sporcuların maddi ve sosyal kayıpları olmakta, lokavt sürecinde ise, alternatif sporcular çalışan kategorisinde devreye girerek, diğer sporcuların işle ilgili haklarını kaybetmelerine sebep olmaktadır^(15,16). Örneğin, 1995 yılında NBA ve NBA Oyuncu sendikası arasında geçen başarısız pazarlıklardan sonra, işveren konumundaki kulüpler lokavta gitmişlerdir⁽¹⁷⁾. Sportif kariyerin, bireyin yaşamının belirli bir döneminde gerçekleşmesinden dolayı da, bazı sporcular sıkıntı yaşayabilmektedir. Her zaman için hakların edinilmesi süreci tarih boyunca çekişmeli ve sıkıntılı olmasına karşın, mücadele köklü başarıların, sosyal ve demokratik hayatın sağlayıcısı olarak güncelliğini korumaktadır.

Sonuç

Günümüzde spor pazarında işveren ve işçi konumunda olan spor kulüpleri ve sporcular, sendikal haklar içerisinde yer alan pek çok haktan ve zorunluluklardan uzak olarak üretimlerine devam etmektedir. Ülkemizdeki sporcu sayısı ve kulüpleşme sayıları, sporcuların ve sporun yaşadığı sıkıntılar ve yurt dışı sporcu sendikalaşmaları uygulamaları/kazanımları göz önüne alındığında, sporcuların ülkemizde sendikalaşmaları hem yönetsel, yani kurumsallaşma, hem de spor pazarının kaliteyi ve rekabeti yakalayabilmesi için bir zorunluluktur. Yasal olarak ülkemizde profesyonel sporcuların sendikalaşmaları konusunda herhangi bir engel olmadığına göre, işveren konumundaki kulüp yöneticilerinin, yıldız oyuncuların ve önde gelen spor adamlarının desteği ile acilen sporda sendikalaşmanın gerçekleşmesi gerekmektedir. Spor kamuoyunun desteği ve tabandaki sporcuların da istemeleri durumunda sporcuların sendikalaşmaları, ülkemiz sporu ve sporda uluslararası pazar rekabetine çok büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. ----- (08.08.2006) <http://www.baseball1.com/bb-data/e-hist-1.html>
2. ----- (08.08.2006) <http://www.celik-is.org/hakkinda/dunsen-har.htm>
3. ----- (08.08.2006) <http://www.fifa.com/en/history/history/0,1283,1,00.html>
4. -----(08.08.2006)http://www.gsgm.gov.tr/sayfalar/istatistik/istatistik_index.htm#
5. Abrams, R. I. (1998) *Legal Bases: Baseball and the Law*. Temple University Press.
6. Borçlar Kanunu; Kanun Numarası: 818, Kabul Tarihi: 22.4.1926, Yayımlandığı R. Gazete Tarihi: 29.4.1926, Sayı: 359.
7. Bozkurt, H. (20 Şubat 2006) <http://www.zaman.com.tr/?hn=257722&bl>
8. Cimini, M. H. Ve Muhl, C. J. (1995) *Labor Management Bargaining in 1994*. Monthly Labor Review, 118, 4, pp. 23-38.
9. Cosell, H., ve Whitfield, S. (1991) *What is Wrong with Sports*. Simon & Schuster, New York.
10. Çoban, T. (5 Ocak 2006) http://www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=4282
11. Gözler, K (Haz.) (2005) *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*, Ekin Kitabevi, Bursa.
12. İş Kanunu; Kanun No: 4857, Kabul Tarihi: 22.5.2003, Yayımlandığı R. Gazete Tarihi: 10.6.2003, Sayı: 25134.
13. Keysan, H. (28 Kasım 2001) <http://www.evrensel.net/01/11/28/kose.html>
14. Kovach, K. A. (1990) *Labor Relations in the National Football League: Illegal Procedure, Delay of Game, and Unsportsmanlike Conduct*. Labor Law Journal, April, pp. 249-256.
15. Kovach, K. A. ve ark., (1998) *Is nothing Sacred? Labor Strife in Professional Sports*. Business Horizons, Jan/Feb, 41, 1.
16. Kovach, K. A. ve Meserole, M. W. (1997) *Collective Bargaining in Professional Sports: Baseball, Football, Basketball, and Hockey*. Labor Law Journal, July, pp. 390-402.
17. Kovach, K. A., Hamilton, N. G. & Meserole, M. (1997) *Leveling the Playing Field*. Business and Economic Review, October-December, pp. 12-18.
18. Oorlog, D. R. (1995) *Marginal Revenue and Labor Strife in Major League Baseball*. Journal of Labor Research, 16, 1, pp. 25-53.
19. Sendikalar Kanunu; Kanun Numarası: 2821, Kabul Tarihi: 5.5.1983, Yayımlandığı R. Gazete Tarihi: 7.5.1983, Sayı:18040.
20. Uluğ, Y. (7 Ocak 2006) <http://www.evrensel.net/06/01/07/spor.html#1>
21. Yücelman, A. (7 Ocak 2006) <http://www.evrensel.net/06/01/07/spor.html#1>